

ТРЕНІНГ З УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ:
прикладі найкращих проектів ПРООН/ГЕФ ПМГ за участю дітей та
молоді в сфері захисту довкілля

SGP The GEF
Small Grants
Programme

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

- Що таке «довкілля» або «навколишнє природне середовище»?
- Чому потрібно його захищати?
- Чи людина впливає на довкілля та як саме? Це може бути як позитивний, так і негативний вплив?
- Чи можете ви зробити щось корисне для захисту довкілля? Що саме?

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

- **Довкілля** або **Навколишнє природне середовище** - це всі живі та неживі об'єкти, що природно існують на Землі або в деякій її частині. Це повітря, всі живі організми, ґрунт, вода... Все це потребує дбайливого поводження та захисту.
- **Кожен з нас може зробити свій вклад в збереження довкілля!**

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Глобальні екологічні проблеми:

- Зміна клімату
- Зменшення біологічного різноманіття: генетичного, видового та екосистемного
- Деградація землі та опустелення
- Забруднення стійкими органічними та хімічними забруднювачами
- Забруднення поверхневих та ґрунтових вод, порушення водних екосистем

Боротьба з глобальними екологічними проблемами на міжнародному рівні

Більше ніж 50 міжнародних конвенцій, угод та протоколів:

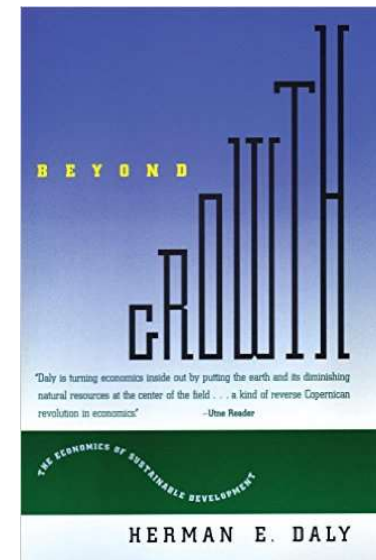
- Рамкова конвенція ООН про зміну клімату
- Кіотський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату
- Конвенцію ООН про біологічне різноманіття
- Конвенції ООН про боротьбу з опустелюванням
- Стокгольмська конвенція про стійкі органічні забруднювачі
- Конвенція про охорону і використання транскордонних водотоків і міжнародних озер
- Протокол про воду і здоров'я до Конвенції про охорону і використання транскордонних водотоків і міжнародних озер
- та інші...

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Концепція сталого розвитку

- **Сталий розвиток (англ. Sustainable development)** — загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечому і здоровому довкіллі.
- Автором інноваційної економічної теорії сталого розвитку, висвітленої в монографії «По за зростанням: економічна теорія сталого розвитку» (англ. *Beyond Growth. The Economics of Sustainable Development*), є провідний дослідник економічних аспектів забруднення довкілля Герман Дейлі.
- Основні компоненти сталого розвитку: соціум, довкілля та економіка.

Основні міжнародні документи у галузі сталого розвитку

- Доповідь Всесвітньої комісії з питань довкілля та розвитку "Наше спільне майбутнє" , 1987
(<http://www.un.org/ru/ga/pdf/brundtland.pdf>)
- Порядок денний на XXI століття, 1992
(http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pdf/agenda21.pdf)
- Декларація тисячоліття ООН, 2000
(http://www.unaids.org.ua/files/Millennium_Declaration_Rus.pdf)
- Пріоритети розвитку після 2015-го року: «Майбутнє, якого ми прагнемо», 2013
(http://www.niss.gov.ua/public/File/2013_table/0129_rezol.pdf)

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Зменшення наслідків та адаптація до зміни клімату

- Енергоефективні технології для будівель, включаючи використання нових твердопаливних котлів, утеплення будівель, заміна вікон та дверей на енергозберігаючі, заміна звичайних лампочок на енергозберігаючі, енергоефективне вуличне освітлення, використання енергозберігаючого обладнання (аудіо-відео, компютерна, побутова техніка).

ГО «Екологічне опалення» встановила дванадцять котлів на твердому паливі з можливістю підключення пелетного пальника в садибах, де проживають ВПО

ГО «Зелена Житомирщина» виготовила та передала в місцеві садиби сонячні сушарки для сушіння овочів, фруктів, грибів, ягід без затрат електроенергії.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

ДГО «Екологічний клуб «Паросток» створила Дитячий еколого-інформаційний центр в Сарненській гімназії, для цього було утеплено стіни і крівлю будівлі, замінено вікна та двері, замінено звичайні лампи на енергозберігаючі, встановлено енергоефективне обладнання. Наразі в Центрі постійно проводяться різні екологічні заходи.

ГО «Екосвіт Луганської області» закупила та передала 3000 енергоефективних ламп до 11 шкіл Кранодонського району Луганської області. Заощаджені від енергозбереження кошти передані до решти 34% шкіл району для закупівлі енергоефективних ламп. Використання енергоефективних технологій дозволило скоротити викиди CO₂ на 306 т на рік.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Зменшення наслідків та адаптація до зміни клімату

- Використання економічно вигідної відновлюваної енергії, яка виробляється сонячними батареями, сонячними нагрівачами, вітрогенераторами, мікрогідроелектроенергетичними рослинами, біогазовими установками та генераторами, які працюють на біомасі.

ГО «Екомаг» встановлено 6 фотоелектричних модулів JT1 потужністю 180 Вт у дитячому будинку с. Комишне, Луганської області. Це забезпечило повністю автономне освітлення будинку та економію на оплаті за електроенергію. Завдяки використанню енергозберігаючих технологій вдалося скоротити викиди в атмосферу на 12 т на рік.

ГО «Екоцентр» закуплено та встановлено сонячний вакуумний колектор для гарячого водопостачання у Тепличанському дитячому ясла-садку “Казка”. Скорочено споживання електроенергії дитячим садком, що дозволить зменшити викиди парникових газів на 5,16 т на рік.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Зменшення наслідків та адаптація до зміни клімату

- Місцеві екологічні рішення у сфері транспорту, які популяризують громадський та немоторизований транспорт, наприклад, велосипеди.

ГО «Фотосинтез» закуплено 21 спортивний велосипед та передано громадським активістам-переселенцям з м. Луганськ. Облаштовано закритий майданчик для стоянки велосипедів на 80 місць на території центрального парку культури та відпочинку «Добовий гай», що дозволить придбати велосипед тим родинам, які не мають можливості зберігати його вдома. В результаті впровадження проекту знижено викиди CO₂ на 237,615 т Co₂ на рік.

ГО «Джерела радості» закуплено та передано 122 велосипеди працівникам сфери культури та соціального захисту Краснодонського району, зокрема, працівникам Управління праці та соціального захисту населення Краснодонської райдержадміністрації, Краснодонського районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що дозволило скоротити викиди CO₂ більше ніж на 15300 тон на рік.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Зменшення наслідків та адаптація до зміни клімату

- Заходи щодо поглинання та утримання вуглецю, а саме: відновлення лісів, озеленення населених пунктів, створення рекреаційних та паркових зон.

Профспілковою організацією засаджено 288 га соснового лісу біля смт Добрянка Ріпкінського р-ну Чернігівської області та створено протипожежні бар'єри на ділянках, що постраждали від лісових пожеж. Залучено 120 волонтерів, в тому числі молодь. Завдяки насадженню лісу щороку буде поглинатися близько 254,9 тон CO₂.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Екологічний стандарт «Зелений клас»

Стандарт має за мету допомогти навчальним закладам (дитячим садкам, школам, ВУЗам) модернізувати систему керування та навчання в напрямку до сталого розвитку шляхом впровадження екологічного стандарту «Зелений клас».

Екологічний стандарт «Зелений клас» являє собою перелік вимог до системи управління закладу освіти, енергоефективності, споживання води, збереження тепла, поводження з відходами, використання засобів побутової хімії, вимоги до закупівель паперу, картриджів, меблів, оздоблювальних матеріалів, транспорту, послуг харчування та ін.

Головна складова стандарту – інтеграція екологічної складової до системи освіти та виховання, спрямованої на різнобічну підготовку підростаючого покоління і громадян.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

В основу стандарту закладена ідея: зменшення негативного впливу на довкілля;

- створення оптимально комфортного та здорового робочого середовища для співробітників та учнів;
- системного покращення екологічних показників функціонування навчального чи освітнього закладу та підвищення ефективності навчального процесу;
- раціонального використання ресурсів та зміцнення матеріальної бази навчального чи освітнього закладу;
- заощадження коштів за рахунок зниження витрат на ресурси та лікарняні.

Основні екологічні аспекти, притаманні навчальним закладам

Більш детально про стандарт:
<http://www.zhiva-planeta.org.ua/diyalnist/staluy-rozvutok/stalyy-sposib-zhyttya-i-osvita/zelenyy-klas.html>

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Захист та збереження біорізноманіття

- Заходи щодо збереження рідкісних та зникаючих видів рослин та тварин: створення дендропарків, «зеленого» куточку в школі, штучна підтримка тварин та птахів (підгодовування в холодну пору року, виготовлення годівниць, шпаківень)

ГО «Хвиля» забезпечила на території 12 га підгодівлю лосів: встановлено 12 годівниць, заготовлено 1,5 т сіна, 30 віників, 12 шматків солі. Обладнано 2 зупинки екологічних маршрутів у с. Березці та Потіївка для сприяння розвитку зеленого туризму. Визначено 2 екомаршрути, які включають понад 30 місць. Інформацію про них можна знайти у постійному доступі на green-tour.org.ua. Завдяки використанню немоторизованого транспорту скорочено викиди 17,5 т CO₂ на рік. Ініційовано утворення на території Малинського району 2 ландшафтних заказників та загальнозоологічного заказника місцевого значення загальною площею 871 га.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Захист та збереження біорізноманіття

- Заходи щодо збереження генетичного різноманіття: створення розсадників рослин, шкільного саду або шкільної теплиці для культивування рослин

ГО «Присадибне господарство» проведено роботи з будівництва теплиці на базі будівлі сільської ради с. Денежнікове. В теплиці створено 246 експериментальних ділянок для вирощування рослин та овочів (баштанних культур 86 од., томатів 26 од., гарбузових 88 од., розовоцвітів 47 од.) за допомогою методів органічного землеробства. Наразі школярі місцевої школи мають змогу вивчати біологію на практичних уроках.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Захист та збереження біорізноманіття

- Заходи щодо збереження природних екосистем: створення нових заповідних територій, заказників місцевого значення

ГО МК «Оберіг» ініціювала створення 3-х дендрологічних парків поблизу сіл Остки, Кисоричі та Біловіж Рокитнівського району Рівненської області. Було засаджено 3 га території 3 парків, які налічують більше 15 видів рослин, що занесені до Червоної книги України, та більше 40 реліктових видів рослин. Висаджено 1200 саджанців дерев. Завдяки даному проекту було штучно відтворено зникаючу екосистему, притаманну даному регіону та зроблено внесок в збереження популяцій рідкісних рослин. Школярі місцевих сіл приймали активну участь у створенні парків.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Попередження деградації земель

- Покращення стану агро-екосистем: підвищення родючості ґрунтів, органічне рослинництво і тваринництво, регулювання навантаження тваринництва на пасовищні ресурси та заохочення до ротаційного підходу до використання пасовищ, культурні пасовища

ГО «Екологічне життя» розроблена система ведення пасовищного використання земель на пілотній ділянці 30 га в с. Кам'янка Олевського району Житомирської області. Зокрема, здійснено посів відібраних травосумішок, догляд та моніторинг росту трав, аналіз ґрунтів на вміст поживних речовин та радіонуклідів, визначення коефіцієнту виведення радіонуклідів здійснюється за науково-методичної та експертної допомоги Інституту сільського господарства Полісся, Житомирського національного агроекологічного університету та Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Попередження деградації земель

- Покращення стану лісових ландшафтів, уникнення знищення лісів та деградації лісових ґрунтів: розвиток зеленого туризму, створення еко-стежок, вело-маршрутів, екологічних стоянок

МГО «СМАРТ» розроблено 2 вело-маршрути поблизу м. Сарни “Маршрут вихідного дня” та “Заплавами Случа”. Було створено 2 карти-схеми маршрутів. Встановлено 4 лавки та 2 столи у зонах відпочинку на веломаршрутах. Виготовлено і встановлено 4 стенди з картами-схемами та паспортами маршрутів. У результаті використання немоторизованого транспорту та енергоефективних технологій вдалося уникнути викидів 6,5 тон CO₂. Облаштовано Центр дитячого зеленого туризму в ЗОШ №2 м. Сарни, його було обладнано спортивним інвентарем.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Попередження деградації земель

- Управління водними ресурсами: капельне зрошення та управління вододілами

ГО «Зелена свідомість та партнерство» встановлено зрошувальну систему на агробіостанції Чернігівського обласного педагогічного ліцею для обдарованої сільської молоді та Чернігівського педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Зокрема, автоматизована зрошувальна система під плодовими, екзотичними і рідкісними деревними рослинами в арборетумі, на городній ділянці та в саду дозволить забезпечити належний догляд як за рідкісними рослинами, які не звикли до посушливого клімату, так і городніми та садовими рослинам, які розвиваються з використанням принципів органічного землеробства. Встановлення зрошувальної системи допоможе співробітникам та учням ліцею розширювати і розвивати агробіостанцію, що сприятиме вирішенню проблеми деградації земель, та поширенню принципів сталого розвитку серед молоді не тільки у Чернігівській області, а й за її межами.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Управління стійкими хімічними забруднювачами

- Просування дружнього до довкілля управління відходами шляхом відмови від їх відкритого спалювання, збір та сортування сміття, екологічна утилізація відходів, боротьба зі стихійними звалищами, акції по прибиранню сміття в заповідних та рекреаційних зонах.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

ГО «Екологічні технології» впровадило систему роздільного збору вторинної сировини для її подальшої переробки, а саме організація роботи «пункту збору вторинної сировини» в Малинському районі Житомирської області. Також було закуплено обладнання для пресування вторсировини та іншу техніку для її обробки. Налагоджено систему збору та доставки сировини.

ГО «Водойма» закупила та встановила 50 металевих контейнерів та 30 контейнерів для ТПВ. Дані контейнери були встановлені по всьому місту Лисичанськ Луганської області, що забезпечить збір, сортування та утилізацію сміття, а також уникнення стихійних звалищ сміття.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Управління стійкими хімічними забруднювачами

- Просування органічного та стійкого сільського господарства для уникнення незаконного громадського використання пестицидів.

ГО «Просвітлення» облаштовано ділянки органічного землеробства: проведено агрохімічний аналіз ґрунту, розроблено робочий проект для буріння водної свердловини, закуплено обладнання та сукупні матеріали для влаштування системи крапельного поливу. Обладнано систему крапельного поливу на ділянках органічного землеробства. На пришкольній ділянці с. Жовте прокладено систему крапельного поливу та проведено практичні навчання для школярів щодо методів органічного садівництва та огородництва.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Управління стійкими хімічними забруднювачами

- Уникнення забруднення ґрунту та води через стихійні каналізаційні стоки: створення очисних споруд, підведення до центральної каналізаційної системи, встановлення фільтрів для води.

ГО «Цілюща сила» для Лисичанської загальноосвітньої школи I-II ступенів № 29 придбано компакту установку «Кубо» з метою влаштування станції очистки господарсько-побутових стічних вод, яка передбачає попередження забруднення ґрунтів стічними водами. Переваги комплексу:

- висока ефективність очищення - 95-98%;
- простота експлуатації та обслуговування обладнання;
- мала площа для розміщення очисних споруд;
- відсутність необхідності додаткового обладнання безпосередньо будівлі для розміщення очисних споруд;
- невеликі витрати часу на поставку і налагодження обладнання;
- низьке енергоспоживання;
- можливість отримання очищеної води високої якості, що дозволяє використовувати її для різних технологічних потреб.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Захист міжнародних вод

- Використання та управління прісноводними ресурсами: зариблення, очистка водойм.

ГО «Робінзон» здійснено вселення 11 тонн риби у Млинівське водосховище, що поповнило видову популяцію водойми та сприяло вирішенню екологічних проблем регіону, зокрема, була покращена якість води. Отримано потужну популяцію цінних видів риби — 175 тонн на 500 га акваторії водосховища. Проведено моніторинг стану іхтіофауни гідроекосистеми Млинівського водосховища за підтримки науково-дослідної лабораторії «Охорона та відтворення природних ресурсів» та Національного університету водного господарства та природокористування.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Захист міжнародних вод

- Захист лісів та діяльність з заліснення у річкових басейнах.

ГО «Екологічна рівновага» проведено два експедиційні виїзди в басейні р. Мика за участі науковців Національного університету «Києво-Могилянська академія» та представників громадськості. Проведено висадку дерев в межах річкового басейну для укріплення берегів та зменшення осушення річки. Складено конспект прибережно-водної флори вищих судинних рослин басейну р. Мика, яка включає 62 види, з них 10 інвазійних види та 3 рідкісних. Виявлено та описано 3 типи рідкісних рослинних угруповань. Зібрано та виготовлено гербарій прибережно-водної флори р. Мика, який включає 20 гербарних аркуші. Гербарій передано в Інфо-центр з питань зеленого туризму с. Лутівка.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Інформаційно-просвітницька діяльність як невід'ємний компонент кожного проекту

- Проведення інформаційних заходів задля поширення обізнаності щодо екологічних проблем та шляхів їх вирішення: екологічна акція, семінар, екологічний урок, молодіжний або дитячий форум, еко-вікторина, квест, еко-гра, показ екологічного фільму, фреш-моб, круглий стіл, майстер-клас та інші.

Екологічна гра
«Зелений менеджер»

Екологічна гра
«Зелене місто майбутнього»

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Інформаційно-просвітницька діяльність як невід'ємний компонент кожного проекту

- Розробка та друк інформативних публікацій: брошура, еко-календар, підручник, флаєр, постер, книга, відео, буклет та інше.

Відно з метою попередження деградації земель, та запобігання використанню органічних та синтетичних забруднювачів органічного землеробства в особистих селянських господарствах Біловодського та Слобожанського районів Луганської області організацією «ПРОСВІТЛЕНІ» за сприяння Програми малих грантів Люблінського екологічного фонду, що впроваджує

Джерело: ГО «ПРОСВІТЛЕНІ»/Виконавчий директор: Юлія Кішкіна/ДЛ. Термін: 300 год.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Інформаційно-просвітницька діяльність як невід'ємний компонент кожного проекту

- Поширення інформації через ЗМІ та соціальні мережі: газети, журнали, Інтернет-ресурси (портали, сайти), Фейсбук, Вконтакті, Твіттер та інше. Створення власних Інтернет сайтів чи порталів.

Тренінг «Створи власний проект – допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Інформаційно-просвітницька діяльність як невід'ємний компонент кожного проекту

Участь у конкурсах, олімпіадах, змаганнях, акціях:

- Щорічна всесвітня кампанія «Зелена хвиля»,
<http://greenwave.cbd.int/en/home>
- Щорічний конкурс малюнків від ЮНЕП,
http://www.unep.org/tunza/children/int_comp.aspx
- Конкурс молодіжних відеоробіт по зміні клімату,
<http://www.tvebiomovies.org/>
- Година землі, <http://www.earthhour.org/>
- Щорічна акція «Зробимо країну чистою!», <http://letsdoit.org.ua/>
- Та інші.

Тренінг «Створи власний проект –
допоможи громаді вирішити екологічні проблеми»

Дякую за увагу!

Валентина Кириченко,
Асистент ПРООН/ГЕФ ПМГ в Україні